

Sempozyum

**POLİTİK, EKONOMİK VE STRATEJİK KONULAR
PERSPEKTİFİNDE MERKEZİ ASYA VE KUZEY KIBRIS
ULUSLARARASI KONFERANSI (20-21 KASIM, 2008)**

Turgay Bülent GÖKTÜRK*

Özet

Turizmle birlikte Kuzey Kıbrıs ekonomisinin öncü sektörü olan üniversitelerin, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'ne yapmış olduğu sosyal, kültürel ve ekonomik katkı, her geçen gün daha da kendini göstermektedir. ODTÜ'nün Kuzey Kıbrıs Kampüsü de dâhil edildiğinde, toplam altı üniversitede eğitim gören yaklaşık 47 bin üniversite öğrencisinin, yüzde yirmisini, başta Türkiye olmak üzere Amerika'dan, Uzak Doğu'ya kadar, 70 civarında ülkeden gelen gençlerin oluşturduğu, mezuniyetlerinden sonra kendi ülkelerinde, KKTC'nin gönüllü elçileri olacakları da değerlendirildiğinde, orta ve uzun vadede olayın siyasal getirilerinin de olacağı kaçınılmazdır. Bu üniversiteler içinde “*Kuzey Kıbrıs'ın ilk üniversitesi*” olma ünvanını taşıyan ve bu yıl otuzuncu kuruluş yıldönümünü kutlayan Doğu Akdeniz Üniversitesi (DAÜ)'nde, 2008 yılında, DAÜ Stratejik Araştırmalar Merkezi (DAÜ-SAM) organizatörlüğünde, yabancı birçok akademisyen ve diplomatın da katkılarıyla Uluslararası bir konferans gerçekleştirildi. Merkezi Asya Ülkeleri ile KKTC arasındaki ilişkileri politik, ekonomik ve stratejik açılardan irdelemeyi amaçlayan konferansta neler yaşandığını bu çalışmamızda betimlemeye çalışacağız.

Anahtar Sözcükler: *Kuzey Kıbrıs, Merkezi Asya, İkili İlişkiler.*

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON CENTRAL ASIA AND NORTH
CYPRUS “*PERSPECTIVES IN POLITICAL, ECONOMIC AND
STRATEGIC ISSUES*” (NOVEMBER 20-21, 2008)**

Abstract

Social, cultural and economical contributions of Universities, which are the leading sector of Cyprus economy with tourism, are everyday even more manifest. When it is assessed it is obvious that medium and long-term return of political will of the event is inevitable, as young people coming from about 70 countries, 20 percent mainly from Turkey, America, up to the Far East, become voluntary envoy of Turkish Republic of Northern Cyprus in their own countries after they graduate.

---

* Doğu Akdeniz Üniversitesi, Atatürk Araştırma ve Uygulama Merkezi, (turgay.gokturk@emu.edu.tr).

Among these universities, in 2008, in EMU, which has the title of being the first university and celebrated its 30th foundation day this year, an international conference is organized by Eastern Mediterranean University Strategic Research Center, with the contribution of a lot of foreign diplomats and academicians. We are going to try to describe what has happened in that conference, which's aim, was to consider relationships between North Cyprus and Central Asian countries, in terms of political, economic and strategic aspects.

Keywords: *North Cyprus, Central Asia, Bilateral Relations.*

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti...

Akdeniz'in Doğusunda sabit bir uçak gemisi gibi yer alan ve Ortadoğu'daki enerji kaynaklarına uzanan ana yaklaşma istikameti üzerinde bulunması ile Anadolu'yu Güneyden kontrol etmesi gibi jeopolitik konumu nedeniyle Batı Dünyasının ilgi merkezinin odağında bulunan Kıbrıs Adası'nın kuzeyinde, Kıbrıs Türk'ü soydaşlarımız tarafından 1983 yılında kurulmuş olan son Türk Devleti...

1571'de Osmanlı'nın Türklüğe dâhil ettiği, ancak siyasi gelişmeler nedeniyle İngilizler'e önce geçici, Lozan'da zorunlu olarak kalıcı şekilde devredilen Ada... 1960 yılında Rumlar'la kurulan ve ancak üç yıl sürdürülebilen Ortak Devletin yürütülememesi... Ve müteakiben Rum-Yunan ikilisinin Megali İdea/Enosis amaçları doğrultusunda gerçekleştirdikleri Yunanistan'a ilhak, Türklüğü ortadan kaldırma girişimleri... Bu girişimlere karşı, Garantörlük Anlaşmasından doğan haklar çerçevesinde Türkiye tarafından yapılan Mutlu Barış Harekâtı; bu Harekât sonucu özgürlüğüne kavuşan soydaşlarımız...

Kıbrıs Türkleri'nin, başta haksız ve insafsız izolasyon çabaları olmak üzere maruz bırakıldıkları çeşitli baskı ve haksızlıklara karşın, bugün bile ulusal kimliklerini ve özgürlüklerini korumak için vermekte oldukları mücadele her türlü takdirin üzerindedir.

Kıbrıs Türkü'ne karşı her alanda uygulanan haksız ve insafsız izolasyonların sürdürülmesi ve Avrupa Birliği'nin(AB), Nisan 2004 Annan Planı Referandumlarından sonra verdiği sözleri halen yerine getirmemesinin halk üzerinde yaratmış olduğu psikolojiyi aşmak için gerçekleştirilen sınırlı açılımlardan biri olarak kabul edilen konferansın önemi, belirtilen nedenlerden dolayı bir kat daha artmaktadır.

Konferans, KKTC eski Başbakanı ve Meclis Başkanı Hakkı Atun'un başkanlığında, 2000-2001 akademik yılında kurulan ve o tarihten itibaren Türkiye Cumhuriyeti ve KKTC'nin içinde bulunduğu uluslararası ilişkiler alanında stratejik araştırmalar yaparak, bunların hem devlet hem de toplum hizmetinde kullanılması yönünde tarihsel bir görev üstlenen ve uluslararası/ulusal benzer kurumlarla ortak çalışmalar yürüterek KKTC'nin ve bölgenin iç ve dış sorunlarını tespit edip, uzun vadeli planlar üretmeyi hedefleyen DAÜ-SAM tarafından organize edilen benzeri konferansların ikincisi olma özelliğini taşıyor.

İki akademik çalışma günü olarak planlanan konferans'da, toplam sekiz oturum gerçekleştirildi. Konferans, 20 Kasım günü, DAÜ İşletme ve Eğitim

Fakültesi'ndeki Mavi Salonda, saat 09.30'da, DAÜ Rektörü Prof. Dr. Ufuk Taneri'nin açılış konuşmasıyla başladı. Prof. Dr. Taneri, DAÜ'de 68 farklı ülkeden 14.000 öğrencinin öğrenim gördüğünü belirttiği konuşmasında, Üniversitedeki eğitim hakkında ayrıntılı bilgiler verdi. Ayrıca konferansın DAÜ-SAM ile Merkezi Asya'daki Stratejik Araştırma Merkezleri arasındaki ilişkileri geliştirmeyi sağlayacağı gibi, KKTC ile adı geçen bölgedeki ülkeler arasındaki ilişkilerin gelişmesine de katkıda bulunacağına ve ortaya konulan araştırmaların, KKTC'nin uluslararası ilişkiler ve stratejik planları ile politikacılarına da ışık tutacağına vurgu yaptı. Daha sonra DAÜ-SAM Başkanı Hakkı Atun, bu tarz organizasyonların KKTC'nin yapacağı açılımlara katkı sağlayacağını belirtti ve Temmuz 2008'de Birleşmiş Milletler gözetiminde iki toplum arasında başlatılan görüşmelere dikkat çekerek konferansın zamanlamasının önemine değindi. Açılış konuşmalarının sonuncusunu dönemin KKTC Hükümeti Dışişleri Bakanı Turgay Avcı yaptı. Siyasete atılmadan önce, konferansa ev sahipliği yapan DAÜ'de öğretim üyesi olarak görev yaptığını belirten Avcı, bakanlık yaptığı zaman içerisinde KKTC'nin uluslararası alanda tanınması ve izolasyonların kaldırılması, en azından etkisizleştirilmesi için yaptıkları faaliyetlerden söz etti ve bu açıdan, düzenlenen konferansın önemine değindi. Avcı, konuşmasını tamamladıktan sonra da salondan ayrıldı.

Tüm bu iyi dileklere karşın, uluslararası birçok değerli katılımcının katkı sunduğu ve KKTC'de nadiren gerçekleştirilen böyle bir organizasyona, gönül isterdi ki KKTC'nin devlet yöneticileri, bürokratları, politikacıları, diğer üniversitelerin akademisyenleri ve özellikle üniversitelerin uluslararası ilişkiler bölümlerinde öğrenim gören öğrencileri de gereken ilgiyi göstermiş olsalardı. KKTC ile Güney Rum Yönetiminin ikili müzakereler yaptıkları bir döneme rastlayan konferansın, müzakere sürecine yapabileceği katkı fırsatının kaçırıldığı, üniversite öğrencileri ve akademisyenler için de canlı laboratuvar olanağının değerlendirilemediği gözle görülür bir gerçektir.

Açılış konuşmalarından sonra, başkanlığını KKTC Cumhurbaşkanlığı eski Genel Sekreteri Ergün Olgun'un yaptığı "*Stratejik Açıdan Merkezi Asya ve Doğu Akdeniz Bağlantıları*" konulu birinci oturuma geçildi. İsrail Begin-Sedat Stratejik Araştırmalar Merkezinden Prof. Dr. Efraim Inbar, "*Merkezi Asya ve Doğu Akdeniz Arasındaki Stratejik Bağlantılar*" başlıklı sunusuyla konferansın ilk sunusunu yapan katılımcısı oldu. Prof. Dr. Inbar, Kıbrıs'ın Merkezi Asya ile stratejik bağlantısını Ortadoğu'yla birlikte farklı bir açıdan değerlendirdi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nden konferansa katılan Doç. Dr. Kamer Kasım, "*Merkezi Asya Ülkeleri, KKTC ile Bağlarını Nasıl Geliştirebilir? Olası Stratejik Etki ve Tepkiler*" konulu sunusunda, Kıbrıs sorununun tarihsel gelişimini özetledi ve konuya Soğuk Savaş'ın bitimi, Sovyetler Birliği'nin (SSCB) dağılması ve Kosova'nın bağımsız bir ülke olarak tanınmasından sonra küresel politikaların değişen atmosferi çerçevesinde yaklaştı. Özellikle Kosova ile KKTC arasındaki benzerliklere vurgu yaptı ve Dünya Politikasında etkin ülkelerin konuyu kendi ulusal çıkarları açısından nasıl değerlendirdiklerini belirtti. KKTC'nin Merkezi Asya ülkeleri arasındaki ilişkiyi de SSCB'nin dağılmasından sonra oluşan yeni uluslararası çevre düzeninde ele aldı. Merkezi Asya'daki enerji kaynaklarının uluslararası piyasaya aktarılmasında yeni bir enerji koridoru olarak ortaya çıkan Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) hattının son ayağı

olan Ceyhan'a 70 km.lik bir mesafede bulunan KKTC'nin stratejik önemine değindi. KKTC'deki üniversitelerde okuyan öğrenciler aracılığıyla bölge ülkeleri ile kültürel ilişkilerin geliştirilebileceğini, bölge ülkelerinde çeşitli yatırımlar yapan yaklaşık 1000 Türk şirketinin koordinatörlüğünde bölge ülkeleri şirketlerinin KKTC'de yatırımlar yapabileceğini ve her iki tarafın düşünce kuruluşlarının yeni politik, ekonomik ve kültürel projeler geliştirebileceklerini belirtti. Sonuç olarak KKTC'nin Merkezi Asya Ülkeleri ile ilişkilerinde temel rol'ün KKTC'nin uluslararası alandaki tanınma problemi ile doğru orantılı olduğu gerçeğini ortaya koydu. Birinci oturumun son konuşmacısı, (E)Tümgeneral Armağan Kuloğlu idi. "KKTC'nin Stratejik Önemi ve Türk Cumhuriyetleri İle Dayanışması" konulu sunumunda, Ada'nın ve KKTC'nin Türkiye açısından ekonomik, siyasi ve askeri önemi hakkında ayrıntılı bilgi veren Kuloğlu, Kıbrıs-AB ilişkileri, Kıbrıs'ta ABD ve İngiltere'nin etkisi ve Türkiye'nin Kıbrıs Politikası'na değindi. KKTC'nin bağımsızlığının tanınması ve yükseltilmesi için yeni politikaların neler olabileceğine vurgu yaptı. Bu konuda, Kafkasya ve Merkezi Asya'daki Türk Cumhuriyetleri ile tarihsel bağı bulunan Türkiye'nin, SSCB'nin dağılmasından sonra aynı zamanda Türkçe de konuşan bu ülkelerle ilişkilerde yeni bir fırsat yakalamış olduğunu, ancak, bölgenin uzun süre Sovyet etkisinde kalmış olması, Türkiye'nin başlangıçtaki bazı hatalı girişimleri ve KKTC'nin tanınmasında yeterli çaba gösterilmemiş olması nedenleriyle bu olanağın uygun şekilde değerlendirilemediğini belirtti. Türkiye'nin bundan sonraki süreçte, KKTC'nin tanınması ve statüsünün yükseltilmesi için "garantör ülke" sıfatı ile KKTC'ye daha fazla destek vermesinin, bu maksatla bölgedeki Türk Cumhuriyetleri ile ilişkilerin ilerlemesini geliştirici yeni stratejileri formüle etmesi gerektiğinin altını çizdi.

"Türki Devletler'in KKTC Politikaları" konulu ikinci oturum, DAÜ'den Tunus'lu Prof. Dr. M. Moncef Khaddar'ın başkanlığında yapıldı. Bu oturumun ilk konuşmacısı olan Kırgızistan Atatürk Alatoo Üniversitesi'nden Dr. Süreyya Yiğit, "Kırgızistan'ın Dış Politikası ve Kıbrıs Sorunu" adlı sunusunda, Kırgızistan'ın dış politikasını etkileyen iki temel konunun "Ülke ekonomisinin dış yardımlara olan bağımlılığı" ve "Ülkenin coğrafi konumu" olduğunu belirtti ve Kırgızistan'ın Kıbrıs Sorunu'na bakışında da Rusya Federasyonu'nun politikalarının etkinliğine değindi. İkinci oturumun bir diğer konuşmacısı, "Azerbaycan-KKTC İlişkileri: Gerçekler ve Umutlar" başlıklı sunusuyla, Azerbaycan Kafkas Üniversitesi'nden Dr. Ceyhan Mahmudov idi. Mahmudov, iki ülke arasındaki ilişkileri 1991-2004 ve 2004 sonrası olarak iki ayrı dönemde inceledi. İlk periyotta Azerbaycan'ın KKTC ile ilişkilerinde, uluslararası hukuk prensiplerinin ve normlarının esas alındığını, ancak 2004 sonrasındaki dönemde Annan Planının referandumu sonucu ortaya çıkan yeni duruma göre yaklaşımını değiştirdiğini ve özellikle resmi birçok ilişkiye ortam yarattığını, bu dönemde Lefkoşa-Bakü arası direkt uçuş dâhil olmak üzere uluslararası arenada KKTC için "ilk" olarak değerlendirilen birçok eylemin gerçekleştirildiğini belirtti. Azerbaycan'ın Türkiye'yle birlikte, Güney Kıbrıs Rum Yönetimiyle (GKRY) resmi ilişkiye girmediğini, ancak KKTC ile ilişkilerinde AB üyesi olan GKRY ve Yunanistan tarafından baskı altında tutulduğunu, hatta direkt uçuşların devamı halinde Azerbaycan'ın temel problemlerinden biri olan Dağlık Karabağ ve AB ile ilişkiler konusunda Yunanistan'ın açık tehdidine maruz kaldığını anlattı. Bu konjektürde Azerbaycan'ın KKTC'yi diplomatik olarak tanımasının beklenmesinin gerçekçi olmadığını, ancak mevcut birçok güçlüğü rağmen,

iki ülke arasındaki ekonomik, kültürel, sportif ve siyasal alandaki ilişkilerin artarak devam edeceğini umduğunu vurguladı. İkinci oturumun son konuşmacısı Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nden Doç. Dr. Abbas Karaağaçlı idi. Diğer katılımcıların aksine, sunusunu Türkçe yapan Karaağaçlı'nın gerekçesi de ilgi çekici ve gerçekçiydi. Kırgızistan'da yapılan uluslararası bir kongrede bir akademisyenin “*Bağımsızlığımızı kazanmadan önce Türkçe konuşmamız yasaktı ve bizler Türkçe konuşmak için gizli ortamlar yaratırdık. Oysa şimdi serbest olmasına rağmen biz İngilizce sunu yapıyoruz.*” şeklindeki serzenişini aktardı ve dinleyicilerin coşkulu alkışları arasında sunusunu Türkçe yaptı. “*KKTC'nin Tanıtımı*” adlı sunusunda Doç. Karaağaçlı, Merkezi Asya Ülkelerinde uzun süre yapmış olduğu araştırmalarda, Kazaklar, Kırgızlar, Özbekler, Tacikler ve Türkmenler gibi bölge halkının, entellektüellerinin, bilim adamlarının ve araştırmacılarının Kıbrıs Sorunu ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ve mevcut görüşlerin Sovyet görüşleri doğrultusunda şekillenmiş olduğu, tespitini dile getirdi. Bu nedenle, başlangıçta görevli bulunduğu Kazakistan'da, daha sonra da Kırgızistan'da Kıbrıs Sorunu ve KKTC'nin tanıtılması amacıyla, gerek akademik, gerek siyasi çevrelerde yapmış olduğu başarılı ve sonuç getiren çalışmalar hakkında bilgi verdi.

Öğle yemeğinden sonra gerçekleştirilen “*Batı Akdeniz'deki Enerji Koridorları ve Rezervleri*” konulu üçüncü oturum, Oturum Başkanı DAÜ Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ali Günyaktı'nın açılış konuşması ile başladı. İlk konuşmacı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi(ODTÜ)'nden Dr. Hayriye Kahveci oldu. “*Hazar Hidrokarbonlarının Enerji Koridoru Olarak Türkiye'nin Rolü: Kıbrıs'a Etkileri*” konulu bir sunu yapan Dr. Kahveci, Avrupa Birliği Ülkelerinin petrol ve doğalgaz taleplerinin büyük kısmının Hazar Havzasından karşılandığını ve BTC Hattı ile “*Transit Enerji Koridoru*” olarak da Türkiye'nin global enerji politikalarında kritik bir rol oynayabileceğini vurguladı. Buna ek olarak Samsun-Ceyhan ve Ceyhan-Hayfa arasında planlanan boru hattına ve Akdeniz'de petrol dağıtımında önemli liman olan Ceyhan'a yakınlığı ile Kuzey Kıbrıs'ın (Karpaz Yarımadası ve Gazimağusa Limanının) öneminin artacağını, bu yeni durumun KKTC'nin tanınması konusunda da pozitif gelişmelere neden olabileceğini belirtti. Üçüncü oturum'un bir diğer konuşmacısı, Türkiye Petrolleri A.O. (TPAO)'dan Prof. R. Özgür Temel oldu. Prof. Temel, “*TPAO'nun Doğu Akdeniz'deki Araştırma ve Keşif Faaliyetleri*” başlıklı sunusunda, sununun adından da anlaşılacağı gibi Akdeniz'deki araştırmalar hakkında ayrıntılı bilgiler aktardı. Oturumun son sunusunda, yine TPAO'dan Kutluhan Olcay, “*Hidrokarbon Ticaret Ekseninde Kuzey Kıbrıs'ın Jeopolitik Önemi*” konulu takdimini sundu.

Birinci günün son oturumunun başkanlığını, DAÜ Öğretim üyelerinden Doç. Dr. Danbala Danju yaptı. “*Merkezi Asya'nın Ekonomik Konuları*” başlıklı oturumun ilk konuşmacısı, Kazakistan Yönetim, Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Enstitüsü'nden Doç. Dr. Ustina Marcus idi. “*Kazakistan'ın Yabancı Yatırımları*” başlıklı sunusunda Doç. Dr. Marcus, Kazakistan'ın bölge ülkelerindeki, özellikle Rusya, Gürcistan, Azerbaycan, Kırgızistan, Tacikistan, İran ve Türkiye'deki yatırımları ile ilgili bilgiler aktardı. Yoğun bir tempoda geçen birinci günün son sunusu, Kazakistan Süleyman Demirel Üniversitesi'nden Doç. Dr. Mesut Yılmaz ve Yessengali Oskenbayev'in birlikte sundukları, “*Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT)-Kıbrıs Ekonomik İlişkilerinin Mevcut Durumu ve Bakış Açısı*” konulu takdimdi. Bu sunuda, Rusya'nın şekillendirmiş olduğu

BDT Ülkeleri'nin Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile gerçekleştirdikleri ekonomik faaliyetler, tablolarla ayrıntılı şekilde irdelendi ve konferansın birinci gün çalışmaları sona erdi.

DAÜ'nün Gazimağusa sahilinde, Akdeniz kıyısındaki "Beach Club" adlı sosyal tesislerinde düzenlenen akşam yemeği, değişik ülkelerden gelen katılımcıların karşılıklı ilişkilerini geliştirdikleri uygun bir ortam oluşturdu.

Konferansın ikinci gün çalışmaları, 21 Kasım günü, saat 09.00'da, birinci günde olduğu gibi, Prof. Dr. Efraim Inbar'ın başkanlığındaki ilk oturumla başladı. "Dış Politikada Çağdaş Konular" başlıklı oturumda ilk sözü, Kırgızistan 1. Arabaev Kırgız Devlet Üniversitesi'nden Dr. Abdraeva Aigul Tolokovna aldı. Dr. Tolokovna, "Kırgızistan'ın Şimdiki Dış Politikası: Optimizasyonun Yolları ve Metodları" konulu sunusunda, Ülkesinin Asya ülkeleri, Türkiye, AB ve NATO ülkeleriyle ilişkileri konusunda bilgi verdi.

Bu oturumun, belki de konferansın en etkileyici ve amaca hizmet eden bildirilerinden biri, KKTC Kırgızistan Temsilcisi Doç. Dr. Erhan Arıklı tarafından sunuldu. KKTC'nin Türk Cumhuriyetleri ile ilişkilerinin gelişmesinde önemli çabaları bulunan Arıklı'nın "KKTC-Kırgızistan İlişkileri" konulu bildirisi, mevcut ambargolarla birlikte AB, Yunanistan ve GKRY'nin tüm engelleme çabalarına rağmen, doğru politikalar üretildiği ve kararlılıkla uygulandığı takdirde, neler yapılabileceğini ortaya koyması bakımından çarpıcıydı. Annan Planının Rum tarafının "Hayır" demesi ile red edilmesinden sonra KKTC halkının yıllardır kendisine uygulanan haksız ambargoların kaldırılacağını ümit ettiğini, ancak ilerleyen zaman içerisinde planın kabulü için birçok vaatte bulunan devlet ve kuruluşların sözlerini tutmamalarının, Kıbrıs Türk Halkı üzerinde yarattığı derin hayal kırıklığını vurgulayan Arıklı, AB ve ABD'nin yapmadığını Azerbaycan'ın yapabileceği düşüncesiyle, KKTC Dışişleri Bakanlığı tarafından "Bu Ülke ile ilişkileri bir üst seviyeye çıkarma projesi"nde görevlendirildiğini belirtti. İlk planda KKTC'ye uygulanan hava ambargosunu delmek üzere doğrudan uçuşları başlatmak amacıyla, Bakü'de yoğun lobi faaliyetleri gerçekleştirdiklerini, bunun sonucunda bir KTHY uçağının, 29 Ağustos 2005 tarihinde "Ercan Havaalanı ile Haydar Aliyev Havaalanı arasında ilk doğrudan uçuşu" gerçekleştirmesini başardıklarını belirtti. Ancak, KKTC'de muhalif medyanın ve o dönemdeki yöneticilerin konuyu iç siyasi çekişmelere alet etmesi ve Türkiye'nin iletişim eksikliği yüzünden olaya yeterince sahiplenmemiş olmasının, Azeri yöneticilerin yapılan işi sorgulamalarına neden olduğunu, müteakiben Rum-Yunan ikilisinin etkisi ve AB'nin yoğun baskısı sonucu Azerbaycan'ın doğrudan uçuşları askıya aldığını vurguladı. Daha sonra, AB'nin daha az etkili olduğunu düşündükleri, geleceğin büyük siyasi ve ekonomik örgütü olmaya aday Şanghay Beşlisinin de kurucu üyesi olan Kırgızistan'a, Orta Asya Koordinatörü olarak görevlendirilen Arıklı, buradaki faaliyetleriyle KKTC adına birçok ilkleri nasıl başardıklarını anlattı. Bunların arasında en önemlilerinin, Türkiye dışındaki bir ülke parlamentosunda KKTC Dostluk Grubu kurulması, Kırgızistan Sanayi ve Ekonomi, Turizm, Spor ve Kültür Bakan Yardımcılarının KKTC'ye getirilerek resmi işbirliği protokolleri imzalanması ve böylece "Türkiye dışında bir ülke ile ilk defa resmi protokoller imzalanmasının sağlanması", Kırgızistan Milli Futbol ve Basketbol takımlarının KKTC'ye gelerek buradaki milli takımlar ile ikişer maç yapmaları, KKTC Milli Eğitim Bakanı'nın

Bişkek'e resmen davet edilmesi ve KKTC-Kırgızistan Kültür İşbirliği anlaşması imzalanmasıyla “*ilk kez Türkiye dışında bir devletle bakan düzeyinde resmi protokol akdedilmiş*” olduğunu belirtti. Kırgızistan'da gerçekleştirdikleri ve çoğu birer ilk olan faaliyetlerini engellemek için AB ve Yunanistan, GKRY, Almanya Büyükelçiliklerinin zaman zaman Kırgız Hükümetine nota verdiklerini, buna rağmen “*Kırgız yöneticilerinin kendilerini desteklemeye devam ettiğini*” anlattı. Arıklı, bildirisinin son bölümünde de KKTC'nin özellikle Türk Cumhuriyetleri ile ilişkilerini geliştirirken hangi prensipleri gözönünde bulundurması gerektiğini ve “*Ayaklarını Türk Dünyası üzerine monte etmeyen KKTC'nin yaşamasının mümkün olamayacağını*” vurguladı.

Arıklı'dan sonra sözü, Asya Pasifik Parlamenterler Birliği (APPU)'nden, Japonya'nın eski Azerbaycan büyükelçisi Tetsuya Hirose aldı. Hirose'nin bildiri konusu, “*Merkezi Asya ve Japonya: Japonya'nın İpek Yolu Diplomasisi*” idi ve Japonya'nın Merkezi Asya ve Güney Kafkasya Ülkeleri ile ilişkilerini, bu ilişkilerin temelini oluşturan İpek Yolu Diplomasisi'nin tarihsel sürecini açıkladı.

Bu oturumun son konuşmacısı olan İstanbul Kültür Üniversitesi'nden Murat Bilhan, “*Çeşitli Örneklerle Kıbrıs Sorununa Karşılaştırmalı Bir Bakış*” adlı sunusunu yaptı.

İkinci günün ikinci oturumuna, DAÜ'nün eski ve başarılı rektörlerinden Prof. Dr. Özay Mehmet başkanlık yaptı. “*Merkezi Asya ve KKTC'ye Ekonomik Bakış Açısı*” konulu oturumda, Lefke Avrupa Üniversitesi'nden Prof. Dr. Gazi Özhan, ilk konuşmacı idi. “*Merkezi Asya Ülkelerine Bir Bakış*” adlı sunusunda, konuya iki açıdan yaklaşan Prof. Özhan, önce bir ada ülkesi olarak KKTC'nin gelişme olasılıklarının incelenmesi gerektiğini, bu maksatla makroekonomik modeller kullanılarak orta ve uzun dönemde, farklı sektörlerdeki ekonomik tercihlerin olası sonuçlarının neler olabileceğini ortaya koydu. Diğer yaklaşımında da Merkezi Asya Ülkeleri'nin bazı temel makroekonomik bilgilerini istatistiki verilerle aktardı.

Özbekistan'dan Konferansa katılan UBI Consulting LLC Genel Direktörü Jamshid Ganiev, “*Merkezi Asya ve Kuzey Kıbrıs Ekonomik İlişkileri*” başlıklı bildirisinde, Merkezi Asya'nın beş ülkesi, Özbekistan, Kazakistan, Türkmenistan, Tacikistan ve Kırgızistan'ın son yıllardaki ekonomik gelişmelerini ve karşılıklı ekonomik ilişkilerini ayrıntılı olarak açıkladı. KKTC ile özellikle Kazakistan ve Kırgızistan'ın ekonomik ilişkiler kurma gayreti içinde olduklarını, ancak BM ve AB tarafından tanınmayan KKTC ile ilişkilerin, bu ülkelerin yakın ekonomik partneri olan Türkiye aracılığı ile sağlanabildiğini, ilişkilerdeki iki temel sektörün de eğitim ve inşaat sektörü olduğunu belirtti.

Bu oturumun son konuşmacısı, Malezya Stratad Asya Pasifik Strateji Merkezi Direktörü Andrin Raj oldu. Raj, “*Akdeniz'de Uluslararası Küresel Bir Oyuncu Olma Yeteneğindeki KKTC'nin Ekonomik Gelişimi*” konulu sunusunda ilgi çekici yaklaşımlar ortaya koydu. Günümüz dünyasında, küresel pazar içerisinde şirketler gibi ulusların da markalaşmaya önem verdiğini ve “*Ulus Markası*” kavramının önem kazandığını belirten Raj, Üç kıtanın birleştiği bir bölgede bulunan ve her yıl yaklaşık %10'luk büyüme hızına sahip KKTC'nin uygun ekonomik politikalar geliştirdiği ve uyguladığı takdirde, yakın gelecekte “*Küresel Oyuncu*” olabilecek argümanlara sahip olduğunu vurguladı. Bunun için öncelikle, hükümet politikalarının iş çevrelerini temel alması

gerektiğini, bu şekilde piyasa ekonomisinin gelişeceğini, yabancı şirketlere uygulanan vergide eşitlik sağlanmasının, dış yatırımcılar için çekici bir ortam oluşturacağını belirtti. Turizmin etkili bir sektör olduğu bölgede, hükümet tarafından “*İnsan Kaynakları Geliştirme Fonu*” tarzında bir oluşumun sağlanmasıyla, insanların eğitiminin, geri beslemesinin ve yeteneklerinin desteklenmesinin sağlanacağını açıkladı. KKTC’de piyasa merkezli ekonomik hükümet politikaları geliştirilmesinin ve yabancı yatırımcıların haklarını da gözeten “*Uluslararası Ticaret ve Sanayi Odaları*” gibi kuruluşların oluşturulmasının ve gelişmiş finans ve bankacılık sektörünün yatırımcıya büyüme ve kar etme fırsatı yaratacağından, yabancı yatırımcıların da yerli ortak edinerek ülke ekonomisine katkıda bulunabileceklerini belirtti. Yüksek eğitim sektörünün KKTC için önemine de değinen Raj, son olarak sektörler için endüstri parklarının ve iyi kurulmuş iletişim ağlarının ekonomik gelişmenin göz ardı edilemeyecek unsurları olduğunu belirtti ve vurgulanan konulara özenli şekilde yaklaşan KKTC’nin ekonomik gelişmesinin devam edeceğini, dolayısıyla mevcut avantajlarını kullanarak “*Küresel Bir Oyuncu*” olabileceğini iddia etti.

Dr. Süreyya Yiğit, “*Merkezi Asya ve Türkiye Deneyimleri*” konulu konferans’ın sonundan önceki oturumunun başkanı idi. Bu oturumda, Pakistan Ulusal Savunma Üniversitesi Stratejik Çalışma ve Araştırma Analiz Enstitüsü’nden Dr. Hayatullah Khan Khattak, “*Pakistan-Türkiye İlişkileri: Kıbrıs’a Uygulanan İzolasyonların Azaltılmasında Pakistan’ın Politik Rolüne Genel Bakış*” başlıklı bildirisini sundu. Sunusunda, Pakistan ve Türkiye arasındaki ilişkilerin tarihi sürecini anlattı ve KKTC’ye uluslararası kamuoyu tarafından uygulanan izolasyonların etkisizleştirilmesi amacıyla, Pakistan’ın uygulamaya çalıştığı politikaları açıkladı. Ancak bu politikaların batının baskıları sonucu istenilen hedefe ulaşamadığını belirtti. Bu oturumda bir diğer konuşmacı, Pakistan, İslamabad Politik Araştırma Enstitüsü(IPRI)’nden Dr. Ahmad Rashid Malik oldu. “*Pakistan’ın İran, Türkiye ve Merkezi Asya ile Ticaretindeki Başarı Şansı*” konulu bildirisinde, Dr. Malik, bu ülkelerin ortak özelliğinin enerji kaynakları ve/veya enerji koridoru üzerinde bulunmaları olduğunu belirtti. Ülkeler arasında ekonomik ilişkilerin oldukça fazla olduğunu, ancak bunun yeterli olmadığını, bu ilişkilerin istenilen düzeye ulaşamamasının fiziksel altyapı yetersizliğinden kaynaklandığını özellikle vurguladı. Son olarak da bu ülkeler arasındaki ekonomik aktivitelerin artırılmasına yönelik önerilerini sıraladı.

Dinleyicileri bilgi sağanağına maruz bırakan ve ilgilenenler için araştırmaya dayalı birçok faydalı bilgiyi bir arada bulma olanağı sağlayan konferansın son oturumu, İstanbul Kültür Üniversitesi’nden Murat Bilhan’ın başkanlığında, “*Global Sorunlar*” konusunda yapıldı. Son oturumun ilk konuşmacısı, “*Türk ve Kırgız Öğrencileri Arasındaki Yaşam Değerleri*” adlı sunusuyla, Kırgızistan Ekonomi ve Girişim Üniversitesi’nden Dr. Mehmet Ferhat Özbek oldu. Üniversite öğrencisi üç grup (1nci Grup: Türkiye’de öğrenim gören Türk öğrenciler, 2.nci Grup: Kırgızistan’da öğrenim gören Türk öğrenciler, 3ncü Grup: Kırgızistan’da öğrenim gören Kırgız öğrenciler) arasında yapmış olduğu Karşıt Kültür araştırmasında Dr. Özbek, öğrencileri “*Benlik ve sosyal değerler*”, “*Aile yaşamı ve evrensel mutluluklar*” ve “*Yaşamdaki sosyal-ekonomik statüler*” faktörlerini temel alarak karşılaştırıyor. Araştırma sonuçlarında yaş ve cinsiyete göre farklılıklar olmakla birlikte, “*Benlik ve sosyal değerler*” faktörü dışında gruplar birbirlerine

yakın değerler elde ediyorlar. Sadece 1nci grupta yer alan, Türkiye’de öğrenim gören Türk öğrencilerin, “*Benlik ve sosyal değerler*” faktöründe diğer iki gruba göre daha yüksek bir sonuç aldıkları görülüyor. Dr. Özbek bunun gerekçesinin de, daha yüksek değerlerin kişisel amaçlar olarak hedeflendiği yerlerdeki kişilerin bu faktörde daha yüksek sonuç aldığını, belirtti.

Son oturumun bir diğer konuşmacısı, Kırgızistan Uluslararası Atatürk Alato Üni-versitesinden İbrahim Keleş’ti. “*Kuzey Kıbrıs ve Kırgızistan Arasında Köprü Yaratabilecek Yüksek Eğitim Sektörü İlişkileri*” konulu bildirisinde Keleş, Kırgızistan’ın bölge ülkelerinin aksine, zengin doğal kaynaklara sahip olmadığını, bu nedenle ekonomisinin zayıf olduğunu, ancak yüksek eğitim sektörünün, ülkenin ekonomisinin gelişmesi için bir alternatif olarak değerlendirildiğini söyledi. Bu kapsamda, Kırgız Yüksek Eğitim Sisteminin genel esasları ile ülkedeki üniversiteler ve bu üniversitelerde öğrenim gören yabancı öğrenciler hakkında bilgi verdi. Son olarak Kırgızistan ve KKTC’nin bu alandaki tecrübelerini karşılıklı olarak aktarabileceklerini, bu şekilde iki ülke arasındaki ilişkilerin geliştirilmesinde yüksek eğitim sektörünün alternatif bir köprü olabileceğini belirtti. Konferansın son bildirisi, Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi’nden Doç. Dr. Elif Asude Tunca tarafından sunuldu. “*Uluslararası İlişkilerde İmajın Rolü: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin Kırgızistan’daki İmajına Yönelik Saha Araştırması*” konulu bildirisinde Doç. Dr. Tunca, bölge ülkelerinden Kırgızistan’da KKTC algılamasının ne şekilde gerçekleştiğini ortaya koymak amacıyla yaptığı araştırmaya ait ilgi çekici bilgiler sundu.

Tunca, “*En genel tanımıyla imaj, belirli bir ülke, ulus, konu veya ürün hakkındaki fikir ve değer yargısıdır. İmaj, sadece mevcut durumu değil geçmiş ve gelecek beklentilerini de içerir. Bu noktadan hareketle ulus imajı bir kişinin bir ülke, ulus ve o ülke insanları ile ilgili düşünceleri bütünüdür*” şeklindeki açıklamasından sonra, ülke imajının ülkeye yönelik yabancı yatırımları çekmede, ülkeyi ziyaret eden turist sayısının artışında, uluslararası arenada o ülkeye yönelik politik destek sağlamada büyük etkisi bulunduğunu ve bu yüzden de ülkelerin, mevcut imaj algılamaları ve olumlu imajlarını geliştirme yönünde büyük bir çaba içerisinde olduklarını belirtti. İmajın uluslararası alandaki önemini bu şekilde vurgulayan Doç. Dr. Tunca, araştırmasının amacını da ; “*Bugün uluslararası alanda izolasyonla baş etmek durumunda kalan KKTC kendisine çıkış noktası bulmaya, statüsünü kabul ettirmeye, yeni açılımlar kazanmaya çalışmaktadır. Bu noktada, Türk kimliği ve ortak tarihi, Çin, Kazakistan ve Kazak petroleri ile çevrili konumuyla Orta Asya, KKTC için bir açılım olabilir. Bu düşünceden hareketle, bu çalışmada KKTC’nin bölge ülkelerinden Kırgızistan’daki imajını ortaya koymak amaçlanmıştır.*” şeklinde açıkladı. Araştırma, 2 ayrı çalışmayı kapsamakta.

İlk araştırma, KKTC’nin sıradan ve rastgele örneklem ile seçilen 250 Kırgız vatandaşı arasında, sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel açıdan belirgin bir imajın olup olmadığını, zihinlerdeki imajı/stereotipi ortaya koymak üzere yapılan toplam 17 sorudan oluşan anket uygulaması, ikincisi ise; KKTC için önemli kırılma noktalarını oluşturan tarihlerin/olayların yazılı medyada nasıl ele alındığını ortaya koymayı amaçlayan ve ülkenin SSCB’ne dayanan tarihleri ve en yüksek tirajı ile devlet yanlısı yayın yapan en önemli iki gazetesi olan Vecherny Bishkek ve Kırgız Tuusu gazeteleri örnekleminde gerçekleştirilen içerik çözümlemesi şeklinde gerçekleştiriliyor. Tunca yapılan çalışmanın genel sonuçlarını, “*Kadın deneklere ve genel olarak tüm deneklerin yaşınının*

artmasına, eğitim seviyesinin yükselmesine bağlı olarak Kuzey Kıbrıs ile ilgili bilgi seviyesi artmakla birlikte Kırgızistan'da KKTC'ne yönelik belirgin bir imaj olduğunu söylemek, elde edilen veriler çerçevesinde mümkün değil. Bunun yanı sıra, gazete içerik çözümlenmeleri sonucuna baktığımızda da; her iki gazetenin, özellikle SSCB dönemine tarihlenen ada ile ilgili gelişimleri içeren bilgilerinin SSCB politikası çerçevesinde işlendiğini söylemek mümkün. Bu noktada, o dönemde haberlerin Moskova'dan gönderildiğini, Rusça basılan gazetelerin yanı sıra Kırgızca basılan gazeteler için Kırgızçaya çevrilerek kullanıldığını belirtmek gerekir. Nitekim bu anlayış, doğaldır ki bağımsızlık öncesinde (1991 yılı) Kırgız halkının bilgilendirilmesinin SSCB'nin dış politika anlayışı çerçevesinde olduğunu ortaya koymaktadır. Bugün Kırgızistan'da KKTC ile ilgili belirgin bir imaj olmamasında medyanın ve onu şekillendiren SSCB politikasının etkisi büyüktür.” şeklinde açıkladı.

Konferans'ın akademik bildiri bölümü, DAÜ-SAM Başkanı Hakkı Atun'un katılımcılara katkılarından dolayı teşekkür ettiği kapanış konuşması ile sona erdi. Aynı gün akşam, Gazimagusa Salamis By Hotel'de verilen Veda Yemeğinde iki günlük akademik çalışmanın değerlendirilmeleri yapıldı.

22 Kasım Cumartesi günü ise, arzu eden katılımcılar için Gazimagusa ve Lefkoşa'nın tarihi ve turistik yerlerini görme olanağı sağlayan “Kültür Günü” organize edilmişti. Özellikle yurtdışından gelen ve dönüşlerinde çalıştıkları bölgelerde KKTC'nin gönüllü tanıtımını yapacağını belirten katılımcıların, Kuzey Kıbrıs'ı daha yakından tanımalarını sağlayan bu kültür faaliyetinin de, konferansın amacına katkı sağladığı, yadsınamaz bir gerçektir.

Katılımcılar, bir başka akademik çalışmada yeniden birlikte olabilmek dilekleriyle ayrıldılar ve KKTC tekrar kendi sorunlarıyla başbaşa kaldı... Bu konferansda görüldü ki Merkezi Asya Ülkeleri, KKTC ve Kıbrıs Sorunu hakkında yeterli bilgiye sahip değil. Kısmi bilgiye sahip olanlar da kurulacak ilişkilerle ilgili herhangi bir stratejiye sahip değil. Bunun nedeni de KKTC'nin tanıtımının kurumsal değil, özverili kişisel çabalarla yapılıyor olması... Nitekim sözkonusu kişisel çabaların bile, bugüne kadar kapalı olan bazı kapıları açtığını, en azından araladığını görüyoruz. Yapılan araştırmalar gösteriyor ki, izolasyonlar dâhil hiçbir baskı ve engeli mazeret göstermeksizin, planlı, bilinçli, kurumsal ve en önemlisi inanarak yapılacak çalışmalar, istenilen hedefe ulaşmanın birinci yoludur. AB, Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin uygulamakta olduğu baskı ve çifte standartlı politikalar, bir realitedir. Ancak, bileceğiz ki Onlar kendi açılarından görevlerini yapıyorlar. Biz bu noktada özeleştiri yapıp kendimizi sorgulamalıyız: *Biz görevimizi yeterince yapıyor muyuz? Yapıyorsak ne ölçüde başarılıyız?* Önce KKTC'yi tanıtmaya ve yaşatmaya biz inanacağız ki dünyayı da buna inandırabilelim.